

## ВСТУП

-----

Першу французенку я зустріла в Америці ще в дитинстві — то була наша загадкова сусідка, яка переїхала до Лос-Анджелеса. Ця жінка, безперечно, була... не зовсім *нормальною*. У спеку вона носила шарфики. Ходила між полицями місцевого продуктового супермаркету на височенних підборах, пильно розглядаючи всі продукти, неначе збиралася зробити ангіопластику помідорові. А двійко її дітей — бліді й добре виховані — носили шкарпетки з сандалями (справжній злочин у Лос-Анджелесі!). І всі вони дикувато розмовляли між собою. У Південній Каліфорнії, де жінки надавали перевагу досить недбалим зачіскам, наша сусідка завжди носила складний пучок, що додавав їй образу певної театральності та навіть гордовитості, і скидалася на прибульця з іншої планети. Навіть її авто, здавалося, прибуло з іншого світу (як потім з'ясувалося, то був кабріолет *Citroën DS*). Одного разу я наважилася підійти до неї в супермаркеті — жінка саме вивчала хімічний склад мускусної дині — і запитала, звідки вона. За мить вона озирнулася й відповіла: «Ми з Франції».

О, тепер усе було зрозуміло. То було задовго до появи горезвісного скетчу у шоу *Saturday Night Live*,

завдяки якому на наших культурних «радарях» з'явилися «Яйцеголові», однак у драйвову веселу еру, що тоді панувала в Лос-Анджелесі, це *справді* пояснювало її інакшість. Вона була розкішною, вона трохи лякала, вона була типовою француженкою — а отже, інакшою.

Із «Мадам Францією» — саме так я почала її називати поза очі — ми почали спілкуватися по сусідству. Моя мама гостинно привітала її з переїздом тарілкою домашнього печива з шоколадними краплями. Француженка віддячила їй пляшкою «арманьяку». Усіх цікавило запитання: де її чоловік? Може, вона вдова? Чи розлучена? Ніхто не знав відповіді на ці запитання, і це робило її ще загадковішою. А потім я потоваришувала з її дітьми, які були водночас вередливими і приязними. Я пам'ятаю, як уперше заговорила до неї французькою, і як вона мене виправила, коли я сказала, що хочу «з'їсти» мій обід. «*Je vais manger ton dîner*», — мовила я. Сусідка похитала головою й зауважила: «Ні, дорогенька, *їдять* тварини. Ми, люди, *обідаємо*». Від абсолютної, типово французької безапеляційності її ремарки в мене аж коліна зсудомило.

У ті часи я усвідомлювала, що Франція — це острівець чуттєвості й культури. Жозефіна Бейкер стала зіркою, не маючи на собі анічогісінько, окрім низки перлів та спідниці з бананового листя. Генрі Міллер писав у своїй паризькій «лабораторії чорного мерехтіння» хтиві новели, що їх заборонили у США. Люди прибували до Франції юрбами — адже тут можна було знайти інтелектуальну свободу, гарячий секс, високу культуру й легендарні страви. І необов'язково саме

в такій послідовності. А на додачу до всього цього здавалося, що жодна зірка не сяє яскравіше, ніж французькі жінки.

Безперечно, французьки насолоджувалися своєю спокусливою та дещо вульгарною репутацією протягом багатьох століть. Хто така французька? Кокетка, фатальна жінка, сексуальна кішечка, жінка-вамп і навіть сучка. Має витончений смак, стежить за модними тенденціями, стає на герць із традиційними переконаннями, бунтує. Навіть її мові притаманні неповторні спокусливі нотки. «Тіш! Коли ти говориш французькою, у мене просто голова йде обертом, *cara mia!*» — каже Гомес своїй дружині Мортіші у «Сімейці Аддамсів». (Очевидно, саме її французька дивовижним чином вилікувала його синусит.) Після того як французи подарували американцям Статую Свободи, вони присмачили нашу культуру своїми винятковими і пікантними «штучками» та стали взірцем «інакшості» й двозначних стереотипів. «Поганий хлопець» часто є французом. Стерво й негідник — також французи (якщо вже ми торкнулися цієї теми, то кухарка, злодій, коханка й коханець — теж). Жінка із загрозливо довгими й стрункими ногами — безперечно, теж французька. Та й диявол завжди говорить із французьким акцентом.

Тож не дивно, що ми сприймаємо французенок як дещо аморальних осіб. Їхня пристрасть здається провокацією. Ми водночас любимо їх і ненавидимо, бо вони є уособленням усього, чого бракує нам, бо їхній підхід до життя суперечить нашим культурним традиціям

і моральним засторогам щодо кохання й сексу. До того ж ми переконані, що в них є секрети. Скидається на те, що вони зростали, огорнені атмосферою чуттєвості, поки ми зазнавали суцільних обмежень. Кожна французенка знає більше про те, як давати й отримувати насолоду, а це означає, що в її житті значно більше сексу без відчуття провини, аніж у нас. На додачу вона ще й їсть значно більше смаколиків.

Як і більшість американців, вперше я потрапила до Франції студенткою з наплічником. Кілька років потому я повернулася туди, вступила до Сорбонни та поселилася в переобладнаній комірчині у розкішній та водночас похмурій квартирі в 16 *arrondissement*<sup>1</sup> разом із дівчиною, яку звали Соланж.

Соланж народилася в Ельзасі. Бліда, з волоссям золотавого відтінку, вона скидалася на садового ельфа. Та незважаючи на ангельську зовнішність, Соланж мала досить суворий характер, як і її предки-селяни з рівнин Північної Європи. Принаймні саме так я пояснювала її схильність до економії. Вона їла сир, а коли залишалися шкірки, Соланж висушувала їх, аби потім подрібнити на тертці й додати до супу. (Аналогічні ритуали також проводилися із черствими залишками багетів.) Моя сусідка була досить стримана, рідко жестикулювала і мала три комплекти одягу, які вдягала знову і знову з незначними варіаціями. В цілому, хоч Соланж і не можна було назвати «вау»-французенкою, вона, незважаючи на всі свої дивацтва, мала беззаперечний шарм та сексуальність. Пригадую, як мені спало

<sup>1</sup> Район, округ (франц.).

на думку, що якби вона була типовою французькою, мені довелося б переглянути своє уявлення про цих жінок. Уже тоді я зрозуміла, що загальновідома фраза *je ne sais quoi*<sup>2</sup>, яку ми, англосакси<sup>3</sup>, асоціюємо з французькими, не означає те, що лежить на поверхні, — усе значно глибше, аніж хтось міг би припустити.

Під час мого *séjour*<sup>4</sup> у Сорбонні я читала багато *nouveaux romans*<sup>5</sup>, носила купу різних шарфиків, а завдяки щоденному спілкуванню з французами у мене сформувалося власне ставлення до них — своєрідна суміш любові й ненависті. Насичений подіями й смаколиками рік минув, і я повернулася до Каліфорнії, усвідомлюючи, що «французькі дні» лишилися в минулому.

Але ж ні.

Через деякий час я познайомилася з французом, який працював над фільмом у Лос-Анджелесі. Я одразу зрозуміла, що він француз, бо хто ж іще їв би гамбургер за допомогою виделки? Ми почали зустрічатися, а потім я знову переїхала до Франції, де ми одружилися, в нас народилося двоє дітей, а я й далі пильно вивчала місцеву «флору й фауну». Я жила

<sup>2</sup> Те, що важко описати словами. — Прим. пер.

<sup>3</sup> Нормани підкорили англосаксів багато століть тому, і сьогодні уже ніхто не послуговується давньою англійською в повсякденному житті. Я вживаю термін «англосакси» або префікс «англо-» на позначення представників культурного середовища США та країн, які зазнали британського впливу, а також коли йдеться про корінних англійців. Якщо ж таке вільне трактування ображає мовних «пуристів», перепрошую. — Прим. авт.

<sup>4</sup> Перебування (франц.).

<sup>5</sup> «Нових романів» (франц.).

в північно-східній частині міста на правому березі в 19 *arrondissement* — досить пошарпаному районі робочого класу, до якого, втім, поступово почали переїжджати люди зі статками. Я придумала для нього назву «Паризький люд», бо тут спостерігалася неабияка щільність населення — туди прибували люди з найрізноманітніших куточків світу. (Один із моїх паризьких друзів якось пхикнув: «Щоб до тебе потрапити, треба мати при собі паспорт». У той час його снобізм прикро мене вразив.) Безперечно, це свідчить на користь того, що Франція — це не лише Ейфелева вежа, а ще й Вавилонська, і наш округ, ця «наднова зірка», також це доводив.

На час коли я вперше потрапила до 19 *arrondissement*, цей район не можна було знайти на мапах у туристичних путівниках. Скидалося на те, що їхні автори просто брали формочку для печива, клали її у центр Парижа, обрізали все зайве та викидали геть. Згадували лише про кілька відомих місць, що розташовувалися на півночі, — цвинтар Пер-Лашез та Монмартр. Єдиний «справжній» Париж, про який мали знати всі, містився у центрі мапи — власне, то був Лівий Берег.

До чого я веду? До того, що більшість сталих стереотипів, пов'язаних із французенками, походять саме з центру, про який багато пишуть, і де зосереджена найбільша кількість туристів. Саме крізь призму цього «позолоченого осердя» у районах довкола Сени й зародилися усі кліше про французенку. О, ви її знаєте — це парижанка, трохи зарозуміла, струнка й приваблива, — вона прогулюється бульваром Сен-Жерме,

має вигляд, про який можна сказати *très chic*<sup>6</sup>, а ще уособлює сексуальність. (Увага: я часто використовуватиму у цій книзі слово «сексуальність» та інші однокореневі слова й усвідомлюю, що це одне з найбільш уживаних слів планети. Банальне, посткоїтальне і постмодерністське, це слово обмежене поліморфно збоченою важливістю його значення.)

*Parisienne*<sup>7</sup> з Лівого Берега не є уособленням усіх французенок подібно до того, як і Париж не може уособлювати всю Францію, і щоб це зрозуміти, зовсім не потрібно відвідувати всі 95 департаментів країни. Просто зійдіть із второваної туристами стежки у центрі міста, що радше віддзеркалює славетне минуле Франції, аніж її барвисте сьогодення, і ви зустрінете безліч жінок, які спростовують цей стереотип. Коли я починала працювати над книжкою, для мене це стало своєрідним викликом. Адже на кожну жінку, яка уособлює цей стереотип, знайдеться принаймні одна, що є її абсолютною протилежністю. На кожну парижанку, яка немовби зійшла з обкладинки журналу *Elle* й цокає підборами уздовж вулиці Гренель у спідничці, що нагадує серветку, та з останнім романом Уельбека в сумочці, знайдеться інша французька. Та, яка живе в Сан-Бонне-ле-Шато, замовляє квітчасті літні сукенки з каталогу *La Redoute*, а на вихідних грає в *pétanque*<sup>8</sup> після співів у хорі місцевої церкви. І головне — вона може набрати зайву вагу.

<sup>6</sup> Розкішно (франц.).

<sup>7</sup> Парижанка (франц.).

<sup>8</sup> Петанк — французька національна гра, у якій метають кулі. — Прим. пер.

Усе це нагадує мені закадровий жіночий голос у класичному фільмі Жан-Люка Годара «Чоловіче — жіноче», що побачив світ у 1966 році. Поки ми спостерігаємо за роботою жінок на чорно-білих зернистих кадрах, він розповідає:

«Париж сьогодні. Про що мріють молоді жінки? І які молоді жінки? Ті, які стежать за роботою конвеєра й не мають часу на секс, бо надто виснажені? Манікюрниці з Єлисейських полів, які вже у віці 18 років починають займатися проституцією у великих готелях на правому березі Сени? Чи школярки, які читають виключно Бергсона й Сартра, бо їхні батьки-буржуа тримають їх удома й не дозволяють нікуди виходити? Середньостатистичної французьки не існує».

Саме так. Середньостатистичної французьки не існує, як не існує середньостатистичної американки, японки чи італійки.

Однак.

Однак вона існує. Якось я почула, як один американець розказував іншому про подружку свого боса. «Вона французька», — мовив він, і цим усе було сказано. Його колега багатозначно підняв брову й по-змовницьки зауважив: «О-ла-ла!»

Якби ж ремарками про чийсь нову дівчину обмінювалися дві американки, це звучало б так:

«Вона французька».

«Ого!»

Усе це тому, що, незважаючи на зовнішність, багатом французькам притаманна надзвичайна чутливість. І вони й досі є такою... загрозою.